

Cyril Horáček: Vzpomínky z mého života. Editoval Svatopluk Herc.
Praha: NLN ve spolupráci s Masarykovým ústavem a Archivem AV ČR,
2017, 406 s.

V Ediční řadě Ego, kterou vydává Masarykův ústav a Archiv Akademie věd České republiky ve spolupráci s Nakladatelstvím Lidové Noviny, vyšla další kniha Vzpomínky z mého života od Cyrila Horáčka, jejímž editorem je Svatopluk Herc – historik, spolupracovník Masarykova ústavu a Archivu Akademie věd České republiky, zabývající se moderními českými hospodářskými dějinami, zejména dějinami bankovníctví a podnikání.

Tímto počinem nám je představen další aktér naší nedávné historie národohospodář a profesor politické ekonomie na právnické fakultě v Praze Cyril Horáček, který po vzniku Československa se aktivně angažoval v politice, v roce 1919 byl ministrem financí. Tuto funkci zastával velmi krátkou dobu, a dle jeho pamětí vzpomíná na toto období velmi negativně, zejména z důvodu praktik ze strany ministerského předsedy Vlastimila Tusara.

V pamětech věnuje tomuto období celou vlastní kapitolu, tedy nezabývá se jím pouze okrajově, což je pro nás velmi důležité, neboť přistoupíme-li k prezentaci tohoto ministerského období objektivně, lze říci, že výkon takto významné funkce nezládal po politické ani profesní stránce. Je patrné, že přecenil své osobní a vyjednávací schopnosti, nutných k takovému výkonu funkce.

V roce 1920 se stal historicky prvním předsedou senátu Národního shromáždění. Jedná se o osobnost, která významně v období první Československé republiky ovlivnila ekonomické prostředí a národohospodářskou vědu.

Díky jeho pamětem je zde představen jeho vlastní osobní život v podobě životopisu, který představuje nedoceněný subjektivní pramen, popisující jeho dospívání v prostředí vyšší střední třídy, kde příslušnost k této třídě umožňovala úzké sociální kontakty s elitou tehdejší pražské společnosti. Z jeho vzpomínek lze ale i dedukovat, že jeho rodina ač svými finančními možnostmi a sociálními kontakty náležela k elitě tehdejší Prahy, měla v sobě zakořeněný kapitalisticko-životnický postoj k práci a k financím, čímž lze charakterizovat její odlišnost od tehdejších aristokratických vrstev společnosti.

To potvrzuje i přílišná pracovní vytíženost jednotlivých členů rodiny, absence o mzdech pomocníků v rodině či konstatování, že si přepych dročky dovolila rodina jen výjimečně, tedy docházela na svou usedlost v Michli, kterou zakoupil jeho otec, pěšky. Dozvídáme se také o jeho osobních zájmech, zejména jeho literární tvorbě – básně, povídky, novely či divadelní hry.

Velmi podrobně popisuje svá studentská léta od základní školy, přes gymnázium až po studium na právnické fakultě. Zde byl zejména ovlivněn, jak píše „... oslnivým způsobem...“, profesorem Albínem Bráfem, neboť jeho národohospodářská tematika, kterou přednášel, patřila k velmi oblíbeným přednáškám Cyrila Horáčka. Taktéž jeho spolková činnost byla výrazná, čímž také poukazuje, že v tehdejší době členství ve spolcích patřilo ke každodennímu životu studentů. Jako člen řady spolků, se brzy dostal i do vedení těchto spolků, z nichž nejvýznamnější byl Akademický čtenářský spolek. Zde jeho aktivní členství spočívaly ve funkci místostarosty a na krátký čas také ve funkci starosty jednoznačně

dokazuje jeho politické ambice a již počínající angažmá ve strukturách staročeské strany pod dojmem politické angažovanosti jeho otce. Je patrné, že jeho vlastní účast ve spolcích a studium na právnické fakultě představovaly vytváření celé řady kontaktů, které ovlivnily celý jeho budoucí život. Právě tyto kontakty umožnily jeho osobní rychlý kariérní vzestup až na místo tajemníka Pražské spořitelny.

V případě jeho akademické činnosti se dozvídáme o jeho pedagogické a přednáškové činnosti na Právnické fakultě Karlo-Ferdinandovy univerzity. K myšlence se habilitovat dospěl k soudu, že k jejímu dovršení je nutné získat určitou erudici v oboru a zejména vydat určité množství vědeckých statí. Začal přispívat do různých týdeníků (Čas, Česká stráž atd.), kde se dokonce seznámil s T. G. Masarykem a s ním pak začal přispívat do Masarykem vedené revue Nová doba.

Odtud vedla pak cesta k napsání celé řady jednotlivých monografií. Jedna z prvních pod názvem Příspěvek k otázce agrární vzbudila zájem jeho bývalého profesora na právnické fakultě Albína Bráfa, a vztahy dosud přerušené, opět začaly nabývat na intenzitě. Bráfa pravděpodobně zaujal Horáčkův zájem o vážnější vědeckou práci, a to právě po ukončení jeho studia.

Nová spolupráce ze strany prof. Bráfa přinesla i jeho návrh, aby se Horáček habilitoval. Horáček napsal několik prací, které však sklidily i kritiku a z tohoto důvodu s podáním habilitační práce prof. Bráf nespěchal a tak Horáčková habilitace se protáhla až do roku 1898, kdy se konala jeho přednáška s tématem O úkolech cedulových bank a téhož roku mu bylo doručeno oznámení o jejím úspěšném vykonání. Tím začala etapa Cyrila Horáčka jako soukromého docenta na právnické fakultě. V roce 1902 je jmenován mimořádným a později řádným profesorem. Od této doby jeho hlavní pedagogická činnost se projevovala ve formě přednášek. Charakteristiku jeho přednášek získáváme z poznámek v jeho pamětech.

Z pamětí také vyplývá, že jeho akademická dráha na právnické fakultě byla poznamenána každodenní prací, on sám píše „bez úlevy a jakékoliv dovolené“. Zejména jeho vyčerpání je patrné po ukončení funkce děkana, kterou vykonával v roce 1908/1909, kdy se projevovala jeho plachost a nechuť ke společnosti a utvrzovala jeho samotářská povaha. V nepolebné řadě také nedocnění jeho osoby, v případě nějakého řádu či vyznamenání. Na samém konci jeho aktivní činnosti na právnické fakultě, tedy těsně před odchodem do penze, se v pamětech projevuje také i jeho finanční ocenění za jeho dlouholetou úspěšnou pedagogickou činnost. To lze vyvodit z řady jeho negativních poznámek, např. na neuznání vysokoškolského přídatku.

Své paměti Cyril Horáček začal psát v roce 1922, tedy ve svých šedesátých letech. Tato věková hranice, dnes nám přirozená, ho přiměla k tomu, aby co nejrychleji zaznamenal klíčové momenty jeho života, ještě než se uzavře etapa na jeho pozemské cestě. Původně jeho vzpomínky měly být napsány pro jeho potomky. Nakonec, jelikož žil ještě dalších dvacet let, zachytil ve svých pamětech období delší tři čtvrtě století od jeho narození do počátku okupace českých zemí nacistickým Německem.

Editor Svatopluk Herc nás seznamuje, že rukopis se nachází na 224 volných listech a je členěn do dvanácti kapitol. Dále zjistil na základě analýzy textu a textových změn a doplňků, že Cyril Horáček valnou část memoárů dokončil již do konce roku 1923. První stranu desáté kapitoly napsal v roce 1924 a další strany na konci roku 1925 kdy vystoupil z agrární strany.

Zde je třeba se pozastavit, neboť již první disharmonie ve vztahu Cyrila Horáčka k agrární straně se objevovaly brzy po jeho jmenování do politických funkcí za tuto stranu. Jeho kandidatura při předčasných volbách v roce 1925 byla již dokladem jeho upadajícího postavení v této straně. Z pamětí je patrné, že Horáček se svou kandidaturou ve volbách napevno počítal, ale když viděl, že jeho umístění na sedmém místě kandidátky nezaručovalo přímou volbu v prvním kole skrutinia, ale záviselo na rozhodnutí strany ve druhém skrutiniu, oznámil, že nebude kandidovat a vzápětí vystoupil ze strany.

Odchod ze strany však v případě Cyrila Horáčka neznamenal politickou nečinnost či zdržení se politických projevů. Právě naopak, brzy začal komentovat politickou situaci v Československu, především ale v negativním smyslu. Napsal řadu článků (např. do Národních listů), které mu ale byly vráceny. Jeho čím dál větší skepse vůči politickému režimu a jeho představitelích se v pamětech promítá až tak daleko, že jeho názory se přesouvají do krajní pravice tehdejšího společenského systému.

Od tohoto momentu se charakter Horáčkových pamětí začal měnit. Již je nepíše retrospektivně, ale průběžně, dochází i k opakování řady motivů. Tím se již přestalo jednat o paměti ale spíše o jeho komentář k politickému a hospodářskému vývoji Československa. I přesto tyto pasáže jsou velice cenné, neboť představují unikátní sondu jeho tehdejších názorů a pocitů. Poslední část – dvanáctou kapitolu píše ještě v roce 1938.

Své paměti Cyril Horáček pak precizoval až do své smrti. Poslední jejich doložitelná redakce je z roku 1942. Bohužel některé údaje zůstaly nadále nepřesné nebo chybné. Po Horáčkově smrti pečoval o jeho pozůstalost jeho syn Cyril a její část pak v roce 1954 předal do Archivu Národního technického muzea. Paměti si nadále ale ponechal a až po jeho úmrtí v roce 1990 byl Horáčkův rukopis pamětí deponován v Ústavu soudobých dějin AV ČR a poté v roce 2000 přemístěny do Archivu Národního muzea.

Základem této edice je rukopisná podoba pamětí Cyrila Horáčka a byla editorem přepsána v úplnosti. Edice Horáčkových pamětí je uvozena studií, které přibližuje Horáčkovu osobnost a jeho celoživotní působení. Horáčkovy paměti zachycují jeho život od narození do roku 1939. Zavádí nás do jeho myšlenkového a společenského světa, ukazují na jeho ambice prosadit se v politickém životě ale i zklamání z prvorepublikového režimu.

Editované texty jsou opatřeny poznámkami, vysvětlivkami a rejstříky, doplněny biografickými medailony a četnými obrazovými přílohami. Díky této edici čtenáři je umožněno lépe pochopit procesy a jevy v oblasti národního hospodářství, politiky, vědy či kultury za rakousko-uherské monarchie a první Československé republiky.

Vendulka Valentová